

Úvodník

Dlouhodobý výhled pro obranu 2030 – – pohled zevnitř

Současné i budoucí bezpečnostní prostředí je a nadále bude charakterizováno narůstající dynamikou změn, obtížně predikovatelných hrozeb i rizik, ale i silnější provázaností negativních jevů včetně ilegálních činností. Navzdory skutečnosti, že první dekáda tohoto století byla charakterizována nejnižším počtem vnitrostátních, internacionalizovaných i mezistátních konfliktů za několik dekád, evropský bezpečnostní rámec je o dekádu později silně narušen. Příčiny jsou zjevné. První z nich je nerespektování principů teritoriální integrity zakotveného nejen v Chartě OSN, ale i Helsinském závěrečném aktu ze strany Ruské federace. Ta nadále selektivně a utilitárně nadřazuje princip práva na sebeurčení kombinované s principy remediální teorie secese ve své domnělé exkluzivní sféře vlivu. Porušuje tak klíčové principy mezinárodního práva i vlastní závazky, když dlouhodobě posiluje bezpečnostní garance a svůj vliv na území secesionistických entit Jižní Osetie a Abcházie. Ještě dále zašla při jednostranném prosazování svých geopolitických zájmů vůči Ukrajině, kdy opět s odkazem na právo na sebeurčení a remediální teorii secese anektovala Krym, tedy území svrchovaného státu.

Bezpečnost České republiky však ohrožují i rozličné nestátní hrozby, především hrozby vyplývající z postupu nestátních teritoriálních aktérů působících na území Blízkého východu, Levanty, Afrického rohu, severní Afriky, Sahelu či západní Afriky. Jmenovitě jde o organizace, jako jsou Islámský stát, Boho Haram, Ansar Dine, Al Kájda islámského Maghrebu, Al Kájda na arabském poloostrově a mnohé další, kteří dlouhodobě zapříčiňují či zhoršují degenerativní proces rozpadu států v Nigérii, Mali, Somálsku, Libyi, Iráku, Sýrii či Afghánistánu. Charakteristickým rysem je, že mnozí jednájí autonomně (jejich činnost není určována ani podřízena státnímu aktérovi jako v proxy wars během Studené války), jejich aktivity nejsou omezeny hranicemi jednotlivých „národních“ států, v některých případech vzájemně kooperují (v jiných si naopak konkurují) a mají často globální cíl (cílem není pouze boj proti ústřední vládě).

Tito nestátní teritoriální aktéři představují jak přímé ohrožení evropské bezpečnosti skrze teroristické metody, tak destabilizují evropský bezpečnostní systém zprostředkovaně vyvoláváním migračních tlaků (v současné době je na útěku na 60 miliónů osob, což je nejvíce v historii OSN), které jsou propojeny s různými typy ilegálních aktivit či zpochybněním Schenghenského systému. Přestože vnitropolitické konflikty ani rozpad států není zdaleka novým fenoménem, nová je pro nás situace, kdy se tyto negativní jevy odehrávají přímo na hranicích Evropské unie.

Členské státy NATO na proměnu bezpečnostního prostředí reagují ve svých strategických dokumentech, které reflektují nové hrozby i rostoucí dynamiku vývoje. Rovněž Česká republika přijala celou řadu strategických dokumentů, které vnímají zhoršení

bezpečnostního prostředí na periferii Evropy i skutečnost, že budoucí bezpečnostní rámec bude nadále charakterizován rostoucí komplexností, vysokou dynamikou změn a provázaností různých faktorů, z čehož vyplývá obtížná předvídatelnost jeho dalšího vývoje. Posledním schváleným dokumentem *Dlouhodobý výhled pro obranu 2030*, schválený vládou České republiky v červenci tohoto roku, který předložil ministr obrany Martin Stropnický po projednání Bezpečnostní radou státu. V době, kdy se Česká republika ocitá v nejhroší bezpečnostní situaci za posledních 25 let kvůli neukončenému konfliktu na Ukrajině, rozpinání Islámského státu a bezprecedentní vlně nelegální imigrace, představuje *Dlouhodobý výhled* zásadní dokument pro směřování našich ozbrojených sil a rozvoj jejich vojenských schopností. Zároveň také představuje vodítko pro obranné plánování a pro tvorbu pětiletých střednědobých plánů. Současně vytváří rámec pro dokončovanou *Koncepci výstavby Armády ČR* a další koncepční dokumenty resortu obrany.

Struktura dokumentu pokrývá v pěti kapitolách především očekávané bezpečnostní a operační prostředí, podobu účasti v budoucích operacích, následně také implikace pro rozvoj vojenských schopností a předpoklady pro dosažení potřebných vojenských schopností.

Za velmi důležité je po letech rozkolísanosti a nejistoty považovat fakt, že *Dlouhodobý výhled* potvrzuje dosud platné politicko-vojenské ambice na úrovni definované *Obrannou strategií* z roku 2012. Na rozdíl od předchozích let tak nehrozí snižování kvantitativní úrovně ambicí. Naopak v odborné komunitě lze nezdědka identifikovat spíše zájem o jejich mírné navýšení.

Stejně tak důležité je konstatování, že současné ozbrojené síly svou velikostí nedosahují potřebných počtů (cca 27 000 vojáků). Jedním z důležitých úkolů následujícího období, se kterým se resort obrany bude muset vypořádat, tak bude naplnění početních stavů dosáhnout.

Bezpečnost – hrozby nové a staré

Ačkoliv rámec bezpečnostního prostředí definuje aktuální *Bezpečnostní strategie ČR*, je vzhledem ke specifitě resortu obrany v *Dlouhodobém výhledu* zařazen výčet trendů majících zásadní dopad právě na obranu země i našich spojenců. Na základě analýzy těchto trendů ve strategickém prostředí pak *Dlouhodobý výhled* stanovuje základní směr pro rozvoj

vojenských schopností a vytváří rámec pro *Koncepci výstavby AČR* (KVAČR) a další koncepční materiály.

Bylo by nicméně „nefér“ tvářit se, že tvorba *Dlouhodobého výhledu* nebyla rámována vnějšími impulsy. Právě vliv našich spojeneckých závazků se v textu odráží více než zřetelně a práce na dokumentu samotném byly jak personálně, tak časově provázány s pracemi na aliančních dokumentech (SFA, FFAO). Stejně jako ony tak Česká republika v *Dlouhodobém výhledu* konstatuje, že bezpečnostní prostředí bude charakteristické větší diverzifikací a především snižující se předvídatelností. Z trendů, které budou pro následující období typické, stojí za zmínku především rostoucí výdaje na obranu u mimoevropských zemí a Ruska, tzv. *Hybrid Warfare* a s ním spojený rostoucí vliv nestátních aktérů, rostoucí závislost na informačních technologiích a hrozící imigrační vlny. Jak je zřejmé ze současných událostí, je toto hodnocení hrozeb a trendů velmi přesné.

Je jasné, že široké spektrum hrozeb bude pro AČR představovat značnou výzvu a nutnost reagovat na všechny uvedené hrozby při zachování principu jednoho souboru sil. Charakter bezpečnostního prostředí navíc bude vyžadovat schopnost reagovat

na strategickou vzdálenost a vést operace na úrovni vyšších celků a uskupení. Srpnové nasazení 5 Gripenů na Islandu nebo cvičení Allied Spirit II v Bavorsku, kde pod vedením českého velitele cvičilo mezinárodní brigádní úkolové uskupení, ukazují, že tyto úkoly musíme řešit už nyní. K jejich úspěšnému zvládnutí je konečkonců třeba komplexního přístupu, který se týká jak interoperability se spojenci, tak také lepší komunikace v rámci všech druhů ozbrojených sil.

Charakter budoucích operací

Přestože ozbrojené síly budou působit v celé škále operací, jejich primárním úkolem přirozeně zůstává příprava na obranu území ČR v rámci závazků kolektivní obrany v NATO a „Společné bezpečnostní a obranné politiky EU“, stejně podpora civilních orgánů na území státu. Nejpravděpodobnější a nejčastější formou nasazení ozbrojených sil v horizontu příštích patnácti let bude nicméně jejich účast v mezinárodních operacích mimo území ČR. Záměrem je v takovém případě nasazovat úkolová uskupení, sestavená primárně na bázi organických jednotek, účelově doplněných např. prvky bojové podpory a bojového zabezpečení. Byť lze očekávat hlavně naše zapojení v rámci mezinárodních koalic, ve specifických příkladech nelze vyloučit samostatné operace (evakuace občanů, případně evakuace zastupitelských úřadů ČR z krizové oblasti).

Predikce bezpečnostního prostředí spolu s širokým spektrem očekávaných operací v rámci zvládnutí krizí a případně podle čl. 5, nevyhnutelně povede k růstu požadavků na celou řadu vojenských schopností.

Nutný rozvoj AČR

Základním principem výstavby ozbrojených sil bude nadále udržování vyvážených schopností s možností dobudování kapacit v případě dalšího zhoršení bezpečnostního prostředí. K tomu musí být uzpůsobena i mírová struktura vytvořením podmínek pro vytvoření divizního stupně velení před dosažením válečné struktury. To se týká jak rozvoje technologického potenciálu, tak také širšího využívání aktivních záloh.

Rovněž tak pro další rozvoj ozbrojených sil platí principy kvalitativní dimenze politicko-vojenských ambicí, jako například princip modularity sil, bez něž si moderní konflikty nelze představit. Kromě působení v polárních oblastech je také při pohledu na válečné zóny v současném světě jasné, že AČR musí působit bez geografických limitů. Protože její působení bude v takovém případě podmíněno zapojením do mnohonárodních uskupení, budou prioritně rozvíjeny schopnosti nasaditelných sil vyčleňovaných do pohotovosti v rámci NATO a EU. Charakter současných konfliktů bude také vyžadovat připravenost na městský boj. Neméně důležitý systém obrany našeho státu pak bude rozvíjen na základě koordinační role rezortu obrany na úrovni orgánů státní správy a samosprávy.

Technické a organizační zabezpečení obrany státu ale není zdaleka jedinou výzvou, kterou bude muset resort vyřešit. Lekce z konfliktu na Ukrajině a z války proti tzv. Islámskému státu poměrně jasně ukazují, že ani technologická a početní převaha nemá význam, pokud obyvatelstvo ohrožené země není ochotno se na její obraně podílet. Není daleko od pravdy konstatování, že v ČR jsou v této oblasti přetrvávající nedostatky a o ztotožnění obyvatelstva s obranou země je možno mít vážné pochybnosti. Dlouhodobý výhled 2030 proto chápe roli nástrojů, jimiž resort v této oblasti disponuje (např. POKOS, obecně osvěta, ale také dobře zvládnuté krizové řízení) jako neopominutelnou.

Rozvoj po částech

Stěžejní část Dlouhodobého výhledu 2030 se věnuje konkrétním směrům rozvoje ozbrojených sil. Důležité místo zaujímá rozvoj Vojenského zpravodajství, jeho posílení je nezbytnou reakcí na zkracující se varovací dobu. K co největší eliminaci této hrozby bude rozvíjen systém strategického varování a reakce na rizika a krize ve vazbě na NATO a EU.

Při rozvoji velitelské struktury bude využíváno možnosti vysílání příslušníků velitelství a štábů k působení v mezinárodních štábech NATO, především v rámci afilace k získání dovedností, které nelze získat v rámci národního systému velení vzhledem k neexistenci vyššího stupně velení, než je brigáda. Rovněž tak nutno je disponovat rychle rozvíjitelným systémem velení a řízení v operacích a zajistit pro ně odpovídající legislativní rámec.

Dlouhodobý výhled reaguje také na oblast kybernetické obrany informačních, zpravodajských a C2 systémů. Výzvou bude také rozvíjení schopnosti pro vedení boje v kyberprostoru při zajištění principu společného vedení boje všemi druhy sil.

Základem pozemních sil budou mechanizované brigády vyzbrojené kolovými i pásovými typy bojových vozidel včetně tankové techniky. Úspěšné vedení jejich bojové činnosti si ale nejde představit bez vojskového průzkumu a elektronického boje s rozšířeným používáním bezobslužných senzorů.

Dlouhodobě nedoceneným druhem vojska je dělostřelectvo, jehož technické prostředky (kanonové houfnice DANA) již nesplňují požadované parametry např. v oblasti poskytování palebné podpory na vzdálenost 40 km. Reagujeme tím mimo jiné i na zkušenosti konfliktu na Ukrajině, kde právě dělostřelectvo prokázalo svou obrovskou roli na současném bojišti. Bohužel za značných civilních obětí, kterým se moderní armády včetně té naší, musí vyhnout.

Koneckonců ze stejných důvodů je nemalou pozornost třeba věnovat také ženijnímu a chemickému vojsku.

V oblasti ochrany vzdušného prostoru bude nutné zachovat a dále rozvíjet architekturu průzkumu složenou z radiolokátorů včetně 3D typů v potřebné škále. Minimálním standardem bude zabezpečení ochrany vzdušného prostoru v rámci aliančního integrovaného systému NATINAMDS a k plnění úkolů NaPoSy PVO ČR.

Vzhledem k aliančním potřebám a trendům v oblasti vojenského umění a strategie bude rozvíjena schopnost letecké podpory pozemních sil. Cílem rozvoje nadzvukového letectva bude dosažení schopnosti účastnit se celého spektra možných operací a plné interoperability v rámci NATO. Kromě provádění airpolicingu bude také požadováno dosáhnout schopnosti vyslat minimálně dva letouny do operací mimo prostor ČR. V návaznosti na rozvoj schopností nadzvukového letectva bude využití letounů L-159 primárně v oblasti zabezpečení výcviku pilotů.

Pro dopravní letectvo bude prioritou pořízení minimálně dvou středních transportních letounů po roce 2020. Vrtulníkové letectvo bude tvořeno středními transportními vrtulníky a víceúčelovými vrtulníky. Prioritní pak bude činnost Mnohonárodního střediska leteckého výcviku (Multinational Aviation Training Centre – MATC), zaměřeného na standardizaci a zefektivnění výcviku osádek vrtulníků a specialistů technické obsluhy.

U speciálních sil bude důraz kladen na pružnost při přechodu na různé typy operací v celém jejich spektru, získ strategických informací v komplexním prostředí a podporu bezpečnostních složek v oblastech schváleného nasazení speciálních sil.

Tady však výčet nekončí a *Dlouhodobý výhled 2030* rovněž řeší rozvoj logistiky, vojenského zdravotnictví a Vojenské policie.

Zdrojová východiska – aneb zdroje nejsou jen finance

K naplnění požadovaných schopností *Dlouhodobý výhled* počítá s růstem rozpočtu na obranu na 1,4 procenta HDP do roku 2020. Optimální by dále bylo dosáhnout z dlouhodobého hlediska minimálně podílu 2 procent na HDP (při alokaci 20 procent prostředků na výzkum a vývoj), což je i hodnota stanovená v *Politické směrnicí NATO* a potvrzená na summitu NATO ve Walesu v roce 2014 nejvyššími představiteli států včetně České republiky. Z věcných i finančních analýz a ze střednědobého plánování rezortu MO plyne, že minimálním prahem pro nastartování rozvoje vojenských schopností je 50 mld. Kč (v cenách roku 2014).

Klíčovým činitelem pro naplňování požadovaných schopností ozbrojených sil je nicméně personál a s ním související legislativa. Nábor vojáků a zajištění kompetentních občanských zaměstnanců je prioritou rezortu, přičemž Česká republika čelí nepříznivým demografickým trendům a Armáda na pracovním trhu soupeří s celou řadou jiných subjektů. Velkou výhodou rezortu obrany je schopnost vzdělávat vlastní důstojnický sbor, což představuje přidanou hodnotu a významný motivační faktor. Přičemž klíčovou roli v systému vzdělávání personálu AČR bude sehrávat Univerzita obrany. Zásadní úlohu pro pokrytí nedoplněnosti personálu pak bude mít aktivní záloha ve výši až pěti tisíc osob.

V oblasti zajištění výzbroje a výstroje musí do budoucna ministerstvo obrany ve spolupráci se subjekty obranného průmyslu, usilovat o zachování klíčových průmyslových kapacit, které plní svou roli z hlediska zajištění podstatných bezpečnostních zájmů ČR. *Dlouhodobý výhled 2030* tím, že definuje jaké obranné schopnosti bude MO a AČR budovat v příštích desetiletích v závislosti na schválených ambicích a operačních potřebách, tedy jistým způsobem slouží jako vodítko právě pro domácí obranný průmysl.

Termíny a data

Dlouhodobý výhled je zpracován pro horizont do roku 2030. Případná revize proběhne po čtyřech letech. Dojde-li ke změně *Obranné strategie ČR* a politicko-vojenských ambicí nebo ke kvalitativním změnám bezpečnostního prostředí, které budou mít významný dopad na zajišťování obrany České republiky, bude *Dlouhodobý výhled* revidován dříve.

Na *Dlouhodobý výhled* naváže *Koncepce výstavby AČR* a ta dále rozpracuje obsah *Dlouhodobého výhledu* do konkrétních vojenských postupů a řešení, která povedou k naplnění stanovených ambicí ČR. Celý proces ovšem přirozeně nekončí sepsáním koncepčních dokumentů. Jedním z významných úkolů Sekce obranné politiky a strategie MO tedy bude implementace závěrů *Dlouhodobého výhledu* a jejich rozpracování v plánovacím procesu. V konečném důsledku se tedy právě plánování na SOPS MO stává onou stěžejní disciplínou, která zaručí úspěšnou realizaci *Dlouhodobého výhledu*.

*PhDr. Mgr. Jakub Landovský, Ph.D.,
Mgr. Lukáš Dyčka,
Mgr. Riegl Martin, Ph.D.*